

Dokumentacja (fragment) złożona do konkursu na kuratorski projekt
wystawy w Pawilonie Polskim na 16 Międzynarodowej Wystawie
Architektury w Wenecji w 2018r.

Tytuł: nowe horyzonty

Kuratorzy: Marika Mielec, Krzysztof Grześków, Bartosz Bubniewicz

Koncepcja wystawy

Nie bez powodu od wieków uważano, że Ziemia jest płaska. W odniesieniu do skali człowieka to nieskończona powierzchnia z nieosiągalną linią widnokręgu. Zależnie od położenia człowieka zmieniają się widoki i perspektywy, jednak zawsze pozostają w odniesieniu do horyzontalnego bezkresu. Powierzchnia ziemi wyznacza poziom „zero” będący odniesieniem dla miar wysokości, dlatego nawet odrywając się od niej jesteśmy z nią stale związani.

„Najprostszą formą linii prostej jest linia pozioma. W ludzkiej wyobraźni odpowiada ona linii lub płaszczyźnie, na której człowiek stoi, albo porusza się. Linia pozioma jest więc chłodną (z powodu pewnej pasywności), dźwigającą podstawą, która może być przedłużona w obu kierunkach.”

“Punkt i Linia a płaszczyzna”. W. Kandinsky

Wykorzystując analityczną geometrię Kartezjusza, świat upraszczany jest do płaszczyzn, pozostających ze sobą w różnych relacjach. Płaszczyzna pozioma to strefa ruchu, platforma dla wszelkich działań, materialna powierzchnia będąca podłożem treści, jest silnie zagospodarowywana i dzielona prawem własności. Prostopadła do niej płaszczyzna pionowa to dwuwymiarowy obraz, projekcja rzeczywistości powstająca w oku obserwatora.

Odbiór formy i funkcji oraz emocje, jakie w jego skutek powstają zależne są od położenia odbiorcy względem dwóch płaszczyzn. Obie istnieją tylko w indywidualnym odbiorze, o czym świadczą różne interpretacje relacji między nimi, widoczne m.in. w braku umiejętności w czytaniu map czy architektonicznych planów. Często zdarza się, że obraz jednej z płaszczyzn pomijany jest lub ignorowany na rzecz projekcji drugiej. Przykładowy rzut wieży Eiffela- przytłumiony przez jej obraz pionowy, staje się trudno rozpoznawalny.

Podstawą dla wszelkiej kreatywnej aktywności jest umiejętność wprawienia w ruch twórczej wyobraźni, która nie tylko przywołuje znane obrazy, ale także potrafi przetworzyć je na nowe. Dobrym przykładem jest sen lub marzenia sennie, podczas których powstają wyobrażenia odizolowane od wrażeń zmysłowych.

Nauczyliśmy się odbierać świat w uproszczony sposób, nie zadając sobie na co dzień trudu, aby tę interpretację poszerzać. Odrzucamy twórcze praktyki i ćwiczenie umysłu na rzecz jak najprostszej syntezy czynników rzeczywistości. Dlatego właśnie odnalezienie w zastanym obrazie nowych wartości jest tak trudne. Wydaje się, że świat jest jaki jest i nic tego nie zmienia, a strawiona, zużyta rzeczywistość ma skończoną ilość oferowanych doznań.

„Rzeczywistość zostaje wykorzystana jako zasób ilustracji i dowodów, będących na usługach umysłu.”

S. Dali „La Femme visible”, 1930

Eksperymentalna metoda Dalego polega na odtworzeniu paranoicznego sposobu widzenia świata, pełnego powiązań i nieoczekiwanych analogii, destylacji niejasności tak długo, aż osiągną gęstość faktów, a następnie przeniesienia wrażeń z podróży do świata realnego.

Jej zastosowanie pozwala mieć nadzieję, że poznana już treść świata może zostać odnowiona i wzbogacona o coraz to nowe fakty, wytwarzane przez prosty akt interpretacji. Możemy więc widzieć świat, takim, jakim chcemy go zobaczyć. Nie ma przecież dowodów na to, jakim naprawdę jest.

“(…) postawa realistyczna, dyktowana przez pozytywizm (...) wydaje mi się zaprzeczeniem wszelkiego wznoszenia intelektualnego i moralnego. Czuję do niej obrzydzenie, bo łączy w sobie przeciętność, nienawiść i płytką pewność siebie.”

André Breton, Manifest Surrealizmu I, 1924

Wg filozofii „prostych idei” Berkeleya ludzie tworzą w swoich umysłach własne wyobrażenia na temat rzeczy materialnych. Nie sposób jednak odróżnić wyobrażenia od rzeczywistości- nie mamy dostępu do samych bodźców, ale tylko do ich interpretacji, stąd bezpośrednio dana jest nam tylko zawartość naszych własnych umysłów.

„Świat jest moim wyobrażeniem” to słowa podsumowujące filozofię Schopenhauera.

Streszczenie scenariusza

Tematem „nowych horyzontów” jest intelektualna prowokacja i nowe spojrzenie, wolne od percepcyjnych przyzwyczajeń, pozwalające na dostrzeżenie dotychczas ignorowanych faktów.

Co może się stać, jeśli pozbawimy płaszczyznę ruchu jej funkcji? Co, jeśli płaszczyźnie obrazu tę funkcję nadamy?

Ekspozycja ma swój początek w przedsionku pawilonu. W dwóch przeciwległych absydach umieszczone zostaną monitory, na których wyświetlane będzie wideo dokumentujące instalację wykonaną we Wrocławiu. Pierwszą część wystawy uzupełnią kompozycje polegające na zestawieniu zdjęć obiektów podobnych formą, obserwowanych w różnych widokach. Każda para zdjęć opatrzona zostanie kolażem w formie zdania, uwidaczniającym potencjał, do jakiego doprowadzić może inny sposób postrzegania.

W głównej przestrzeni wystawienniczej wykorzystana zostaje architektura wnętrza pawilonu oraz kontekst Wenecji. Odwracając dwie płaszczyzny- obrazu i ruchu- kreujemy nowe, nieosiągalne do tej pory przestrzenie. Ekspozycyjna płaszczyzna obrazu staje się teraz strefą ruchu- kanałem wodnym Wenecji. Płaszczyzna ruchu zaś przedstawieniem czystej formy- elewacji weneckiego kościoła San Giorgio Maggiore. Wykorzystanie najbliższego kontekstu pozwala odbiorcy na skonfrontowanie doznać w najbliższym otoczeniu i krótkim czasie.

Przechodzenie pomiędzy kolejnymi detalami, kiedy za krajobraz ma się płaszczyznę do tej pory niedostrzeganą zmusza do odwrócenia głowy, powrotu do rozważań od podstaw, uruchomienia wyobraźni i zaakceptowania świetlika dachowego w roli otworu okiennego z widokiem na niebo.

Mnogość przedstawionych sytuacji z głównym wydarzeniem w postaci obcowania z odwróconym światem pozwala na refleksję nad nieodkrytymi przestrzeniami i relacji człowieka z nimi. Ekspozycja zachęca do odwracania kolejnych, własnych obrazów i zadawania kolejnych pytań. Zarówno podczas zwiedzania Wenecji, w pokoju hotelowym, jak i po powrocie do domu.